

SECTION C

Q1. Infrastructure and super structure level of study.

Ans **1. Infrastructure (ਅਧਾਰਭੂਤ ਢਾਂਚਾ)**

☞ Infrastructure ਉਹ ਸਾਰੀ ਮੁੱਢਲੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਮਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨਾਂ:

- ਆਵਾਜਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ – ਸੜਕਾਂ, ਰੇਲਵੇ, ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ, ਬੰਦਰਗਾਹ
- ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ
- ਟੈਲੀਕਮਯੂਨੀਕੇਸ਼ਨ – ਫੋਨ, ਇੰਟਰਨੈਟ
- ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ
- ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ – ਪੁਲਿਸ, ਕਾਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ

ਭੂਮਿਕਾ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ:

ਜੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀਆਂ ਠੀਕ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਯਾਤਰੀ ਉੱਥੇ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਦਿੱਕਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ Infrastructure ਬਿਨਾਂ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

2. Superstructure (ਉਪਰਲਾ ਢਾਂਚਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤਾਂ)

☞ Superstructure ਉਹ ਸਾਰੀ ਖਾਸ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸੰਬੰਧੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਸਿਰਫ਼ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਹੂਲਤਾਂ Infrastructure ਉੱਤੇ ਟਿਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨਾਂ:

- ਹੋਟਲ, ਰਿਜ਼ੋਰਟ, ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ
- ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਸਥਾਨ
- ਥੀਮ ਪਾਰਕ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੇਂਦਰ
- ਮੀਜ਼ੀਅਮ, ਕਾਨਫਰੰਸ ਹਾਲ, ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਕੇਂਦਰ

- ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ
- ਖਾਸ ਯਾਤਰਾ ਸੇਵਾਵਾਂ – ਗਾਈਡ, ਟੂਰ ਏਜੰਸੀ, ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਟ

ਭੂਮਿਕਾ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਿੱਚ:

Superstructure ਉਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ, ਕੋਈ ਯਾਤਰੀ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉੱਥੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਹੋਟਲ, ਖਾਣ ਲਈ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਗਾਈਡ ਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਰਤੇਗਾ।

ਫ਼ਰਕ (Difference)

- Infrastructure: ਮੁੱਢਲਾ ਅਧਾਰ, ਆਮ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ।
- Superstructure: ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ।

✓ ਨਤੀਜਾ (Conclusion):

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ Infrastructure ਅਤੇ Superstructure ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। Infrastructure ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ Superstructure ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਖਾਸ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

OR

1. Infrastructure Level of Studies in Tourism (ਅਧਾਰਭੂਤ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਐਨ)

ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਉਹਨਾਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ:

- ਆਵਾਜਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ – ਸੜਕਾਂ, ਰੇਲ, ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ, ਬੰਦਰਗਾਹ
- ਯੂਟੀਲਿਟੀ ਸੇਵਾਵਾਂ – ਬਿਜਲੀ, ਪਾਣੀ, ਸੈਨਿਟੇਸ਼ਨ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ
- ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ – ਹਸਪਤਾਲ, ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ

- ਸਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ – ਪੁਲਿਸ, ਕਾਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ
- ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ – ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾਈ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ

ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Issues & Problems):

- ਕਈ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਘਾਟ
- ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਣਨਿਆਮਿਤ ਸਪਲਾਈ
- ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ
- ਸਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਚੋਰੀ, ਤੰਗ-ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ, ਟਰੈਫਿਕ ਹਾਦਸੇ)
- ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਕਮੀ

2. Superstructure Level of Studies in Tourism (ਉਪਰਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਐਨ)

ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਉਹਨਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਅਧਿਐਨ ਖੇਤਰ:

- ਹੋਟਲ, ਰਿਜ਼ੋਰਟ, ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ
- ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਸਥਾਨ
- ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਟੂਰ ਏਜੰਸੀਜ਼
- ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੇਂਦਰ, ਥੀਮ ਪਾਰਕ, ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ
- ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਮਾਲ, ਸੁਵਿਨੀਅਰ ਦੁਕਾਨਾਂ

ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ (Issues & Problems):

- ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਅਸਮਾਨ ਵਿਕਾਸ (ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ)

- ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ – ਰਹਿਣ ਤੇ ਖਾਣ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੱਧ ਜਾਣਾ
- ਅਣਪ੍ਰਸ਼ਿਕਸ਼ਿਤ ਸਟਾਫ਼ – ਗਾਈਡਾਂ ਜਾਂ ਹੋਟਲ ਸਟਾਫ਼ ਵੱਲੋਂ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ
- ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਭੀੜਭਾੜ
- ਕਈ ਵਾਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ

3. ਸਮੱਚੇ ਨਤੀਜੇ (Overall Conclusion):

- **Infrastructure** ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
- **Superstructure** ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਆਰਾਮ, ਰਹਿਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
- ਜੇ **Infrastructure** ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ **Superstructure** ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਯਾਤਰੀ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਮੜ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

Q.2 global, international concerns, problems, and organisations, WTO IATA and ICAO

ANS 1. Issues and Problems in Travel and Tourism (ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ)

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਇੱਕ ਗਲੋਬਲ ਉਦਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:

- ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਤੰਕਵਾਦ: ਯਾਤਰੀ ਉਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ। ਹਮਲੇ ਜਾਂ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਮਹਾਂਮਾਰੀਆਂ: ਜਿਵੇਂ COVID-19 ਨੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਉਦਯੋਗ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਠੱਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
- ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ: ਅਤਿ-ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਜੰਗਲ, ਦਰਿਆ, ਪਹਾੜ, ਸਮੁੰਦਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
- ਆਰਥਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ: ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਬਹੁਤ ਵਿਕਸਤ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੜਿਆ।
- ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੁਕਸਾਨ: ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ।

2. Global and International Concerns (ਗਲੋਬਲ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ)

- Sustainability (ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ): ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਕਿ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰੇ।
 - Standardization (ਮਾਪਦੰਡ ਬਣਾਉਣਾ): ਹਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਇਕਸਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ।
 - ਵਿਜ਼ਾ ਅਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ: ਕਈ ਵਾਰ ਸਖ਼ਤ ਨਿਯਮ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੇ ਹਨ।
 - ਕਲਾਈਮੇਟ ਚੇਂਜ: ਮੌਸਮੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਈ ਟੂਰਿਸਟ ਸਥਾਨ (ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ) ਖ਼ਤਰੇ 'ਚ ਹਨ।
-

3. International Organisations in Travel & Tourism

(a) WTO – World Tourism Organization (ਵਰਲਡ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਆਰਗੈਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ)

- ਯੂ.ਐੱਨ. (UN) ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਏਜੰਸੀ ਹੈ।
 - ਕੰਮ:
 - ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਦਾ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰਨਾ।
 - ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਪਦੰਡ ਬਣਾਉਣਾ।
 - ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਸੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਦੇਣਾ।
 - ਮੁੱਖ ਧਿਆਨ: Sustainable Tourism, Economic Growth, Cultural Heritage ਦੀ ਰੱਖਿਆ।
-

(b) IATA – International Air Transport Association (ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਆਵਾਜਾਈ ਸੰਗਠਨ)

- ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਏਅਰਲਾਈਨ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ।
- ਕੰਮ:
 - ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਨਿਯਮ ਤੇ ਮਾਪਦੰਡ ਬਣਾਉਣਾ।

- ਟਿਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਜਿਵੇਂ ਇ-ਟਿਕਟਸ) ਸਧਾਰਨ।
 - ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਸੁਵਿਧਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ।
 - ਮੁੱਖ ਧਿਆਨ: Air Safety, Passenger Rights, Smooth Air Travel।
-

(c) ICAO – International Civil Aviation Organization (ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣ ਸੰਸਥਾ)

- ਇਹ ਯੂ.ਐੱਨ. ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਜੋ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।
 - ਕੰਮ:
 - ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣਾ।
 - ਸੁਰੱਖਿਆ, ਏਅਰ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਰੱਖਣ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ।
 - ਗਲੋਬਲ ਹਵਾਈ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ।
 - ਮੁੱਖ ਧਿਆਨ: Safe, Secure, and Environmentally Responsible Aviation।
-

4. ਨਤੀਜਾ (Conclusion)

ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਗਲੋਬਲ ਉਦਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਈ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ – ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਸਿਹਤ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ WTO, IATA, ICAO ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਨੀਆ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮ, ਮਾਪਦੰਡ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਸਹੀ ਤੇ ਟਿਕਾਊ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਮਿਲ ਸਕਣ।

ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ (Tourism & Travel Organisations)

ਸੰਗਠਨ	ਪੂਰਾ ਨਾਮ	ਕਿਸ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ	ਮੁੱਖ ਕੰਮ	ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰ
WTO	World Tourism Organization	ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਗਲੋਬਲ ਵਿਕਾਸ	- ਟਿਕਾਊ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਮੋਟ ਕਰਨਾ - ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਪਦੰਡ ਬਣਾਉਣਾ - ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਸੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਾ	ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦਾ ਵਿਕਾਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਧਰੋਹਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ, ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ
IATA	International Air Transport Association	ਏਅਰਲਾਈਨ ਕੰਪਨੀਆਂ (ਨਿੱਜੀ)	- ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣਾ - ਇ-ਟਿਕਟਿੰਗ ਤੇ ਭੁਗਤਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ - ਯਾਤਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ	ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਹੂਲਤ, ਆਸਾਨ ਟਿਕਟਿੰਗ
ICAO	International Civil Aviation Organization	ਹਵਾਈ ਆਵਾਜਾਈ (ਸਰਕਾਰੀ/ਦੇਸ਼ੀ)	- ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ - ਹਵਾਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਏਅਰ ਨੈਵੀਗੇਸ਼ਨ ਮਾਪਦੰਡ - ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਭਾਲ	ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਸਥਿਰ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ-ਮਿਤਰ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰਾ

Q3. Macro.national concerns and problems and organisations, Ministry of tourism and ITDC.

Ans 1. Macro National Concerns and Problems in Tourism (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ)

ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ/ਮੈਕਰੋ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ:

- Infrastructure ਦੀ ਕਮੀ – ਸੜਕਾਂ, ਰੇਲਵੇ, ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ, ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਹਰ ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ।

- Regional Imbalance (ਖੇਤਰੀ ਅਸਮਾਨਤਾ): ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਕਾਸ (ਜਿਵੇਂ ਗੋਆ, ਕੇਰਲਾ), ਪਰ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੜਾਪਣ।
 - Marketing & Promotion ਦੀ ਕਮੀ: ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾ ਹੋਣਾ।
 - Safety & Security Issues: ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਿਲਾ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ।
 - Pollution & Overcrowding: ਵੱਡੇ ਟੂਰਿਸਟ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਭੀੜ, ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਨੁਕਸਾਨ।
 - Untrained Manpower (ਗੈਰ-ਪ੍ਰਸਿਕਸ਼ਿਤ ਸਟਾਫ਼): ਗਾਈਡ, ਹੋਟਲ ਸਟਾਫ਼, ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੀ ਘਾਟ।
 - Seasonality Problem (ਮੌਸਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ): ਕੁਝ ਸਥਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
-

2. Organisations at National Level (ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ)

(a) Ministry of Tourism (ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਮੰਤਰਾਲਾ)

- ਭੂਮਿਕਾ: ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ, ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 - ਮੁੱਖ ਕੰਮ:
 - ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਲਈ National Policy ਬਣਾਉਣਾ।
 - ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਧਰੋਹਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ (ਜਿਵੇਂ Incredible India Campaign)।
 - ਹੋਟਲ ਅਤੇ ਟੂਰ ਗਾਈਡਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ (approval) ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਕਰਨਾ।
 - ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ (ਜਿਵੇਂ IITTM) ਚਲਾਉਣਾ।
 - ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਇੰਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ।
-

(b) ITDC – India Tourism Development Corporation (ਭਾਰਤ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ)

- ਸਥਾਪਨਾ: 1966 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ।
- ਭੂਮਿਕਾ: ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਜੋ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ।
- ਮੁੱਖ ਕੰਮ:
 - ਹੋਟਲ ਚੇਨ: ਅਸ਼ੋਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਹੋਟਲ (Ashok Group of Hotels) ਚਲਾਉਣਾ।
 - ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ: ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਟੂਰ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਨਾ।
 - ਡਿਊਟੀ ਫ੍ਰੀ ਦੁਕਾਨਾਂ (Duty Free Shops): ਹਵਾਈ ਅੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲਾਉਣਾ।
 - ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਅਤੇ ਕੇਟਰਿੰਗ ਸੇਵਾਵਾਂ।
 - ਟੂਰਿਸਟ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ: ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੇਵਾਵਾਂ।
 - ਧਰੋਹਰ ਸੰਭਾਲ: ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ।

3. ਨਤੀਜਾ (Conclusion)

- Macro National Concerns: ਸੁਰੱਖਿਆ, ਇੰਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ, ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ, ਮੌਸਮੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਆਦਿ।
- Ministry of Tourism: ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀਆਂ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਇੰਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ ਵਿਕਾਸ।
- ITDC: ਹੋਟਲ, ਟੂਰ ਪੈਕੇਜ, ਡਿਊਟੀ-ਫ੍ਰੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

Q4. Meso local concerns and problems.

Ans **1. Meso Level** ਕੀ ਹੈ?

👉 Meso level ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਖੇਤਰੀ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ।

ਇਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਧਿਐਨ ਕਿਸੇ ਇਲਾਕੇ, ਸ਼ਹਿਰ, ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ।

2. Local Concerns and Problems in Travel & Tourism

(a) Infrastructure Issues (ਸਥਾਨਕ ਅਧਾਰਭੂਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ):

- ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਖਰਾਬ ਹਾਲਤ, ਜਾਮ ਤੇ ਪਾਰਕਿੰਗ ਦੀ ਕਮੀ।
- ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਦੀਆਂ ਘਾਟਾਂ।
- ਸਿਹਤ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਛੋਟੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ)।

(b) Environmental Concerns (ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਚਿੰਤਾਵਾਂ):

- ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਕਮੀ (ਟੂਰਿਸਟ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕੂੜਾ ਢੇਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)।
- ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ – ਧੂਆਂ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਵਰਤੋਂ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਗੰਦਲਾ ਹੋਣਾ।
- ਅਤਿ-ਟੂਰਿਜ਼ਮ (Overtourism) – ਜੰਗਲ, ਪਹਾੜ, ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ ਨੁਕਸਾਨੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

(c) Social & Cultural Issues (ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ):

- ਭੀੜ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ।
- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ।
- ਕਈ ਵਾਰ ਸਥਾਨਕ ਕਲਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(d) Economic Problems (ਆਰਥਿਕ ਚਿੰਤਾਵਾਂ):

- ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕ), ਬਾਕੀ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ।
- ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਮੌਸਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
- ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਿੰਗਾਈ – ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੇ ਘਰ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣ।

(e) Safety & Security Problems (ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ):

- ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਚੋਰੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਓਵਰਚਾਰਜਿੰਗ।
- ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਹਾਦਸੇ ਜਾਂ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਵਰਗੀਆਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਕਮੀ।
- ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਮੈਨ ਸੇਫ਼ਟੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ।

3. ਨਤੀਜਾ (Conclusion)

Meso (ਸਥਾਨਕ) ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇੰਫਰਾਸਟ੍ਰਕਚਰ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇ ਇਹ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾ ਹੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ:

- ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।
- ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

Q5. Micro: enterprises level concerns, and problems.

Ans **Micro Level** ਕੀ ਹੈ?

👉 Micro level ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵਿਆਪਾਰ ਜਾਂ ਇਕਾਈ ਪੱਧਰ (Enterprise Level)।

ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਛੋਟੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਹੋਟਲ, ਟੂਰ ਏਜੰਸੀਜ਼, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ, ਟਰੈਵਲ ਏਜੰਟ, ਗਾਈਡ, ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਟੂਰਿਸਟ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

2. Micro (Enterprise) Level Concerns and Problems

(a) **Financial Problems** (ਵਿੱਤੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ):

- ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਕੋਲ ਨਿਵੇਸ਼ (investment) ਦੀ ਕਮੀ।
- ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ।
- ਸੀਜ਼ਨਲ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਕਾਰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਆਮਦਨ, ਬਾਕੀ ਸਮੇਂ ਘਾਟਾ।

(b) **Competition** (ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ):

- ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ (ਬਹੁ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹੋਟਲ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਜ਼) ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ।
- ਸਥਾਨਕ ਛੋਟੇ ਹੋਟਲਾਂ ਜਾਂ ਏਜੰਸੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਰੇਟ ਘਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਜਾਣ ਕਾਰਨ survival ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ।

(c) Manpower & Training Issues (ਸਟਾਫ਼ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ):

- ਛੋਟੀਆਂ ਏਜੰਸੀਜ਼ ਕੋਲ ਪ੍ਰਸਿਕਸ਼ਿਤ ਸਟਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ (foreign tourists ਨਾਲ communication problem)।
- Service Quality (ਸੇਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ) ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ।

(d) Marketing & Promotion Problems (ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁੱਦੇ):

- ਛੋਟੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ online presence ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।
- ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਜਾਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਘੱਟ।
- Tourists ਵੱਡੇ brand ਜਾਂ established companies ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(e) Operational Problems (ਚਲਾਣ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ):

- Technology ਦੀ ਕਮੀ (ਜਿਵੇਂ online booking system, apps)।
- ਛੋਟੇ ਹੋਟਲ ਜਾਂ ਟੈਕਸੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿੱਚ standardization ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
- Quality control ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ trust problem।

(f) External Challenges (ਬਾਹਰੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ):

- ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਕਸਾਂ ਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ।
- Tourism ਵਿੱਚ ਅਚਾਨਕ ਆਏ ਸੰਕਟ (pandemic, floods, strikes) ਕਾਰਨ ਕਾਰੋਬਾਰ ਠੱਪ ਹੋਣਾ।
- Local political instability ਜਾਂ law & order ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ।

3. ਨਤੀਜਾ (Conclusion)

Micro (enterprise) level 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ:

- ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ,

- ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ,
- ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਸਟਾਫ਼ ਤੇ ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ ਦੀ ਘਾਟ,
- ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਕਮੀ।

👉 ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰ survive ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਟੂਰਿਜ਼ਮ ਉਦਯੋਗ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਯਾਤਰੀ ਸਿੱਧੇ ਇਹਨਾਂ micro enterprises ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Macro vs Meso vs Micro Concerns in Tourism

ਪੱਧਰ (Level)	ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?	ਮੁੱਖ ਚਿੰਤਾਵਾਂ / ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ	ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ/ਇਕਾਈਆਂ
Macro (ਰਾਸ਼ਟਰੀ / ਗਲੋਬਲ ਪੱਧਰ)	ਦੇਸ਼, ਸਰਕਾਰ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ	- ਗਲੋਬਲ issues (climate change, terrorism, pandemics) - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨੀਤੀਆਂ, ਨਿਯਮ - ਵਿੱਤੀ ਨਿਵੇਸ਼, ਟੈਕਸ - International standards	WTO, ICAO, IATA, Ministry of Tourism, ITDC
Meso (ਸਥਾਨਕ / ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ)	ਕਿਸੇ ਖੇਤਰ, ਰਾਜ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪੱਧਰੀ ਚਿੰਤਾ	- ਸਥਾਨਕ infrastructure ਦੀ ਘਾਟ - ਸਫਾਈ, ਆਵਾਜਾਈ, ਸੁਰੱਖਿਆ - Heritage ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ - ਸਥਾਨਕ community involvement	State Tourism Boards, Local Government, NGOs

Micro (ਉਦਯੋਗ /
Enterprise ਪੱਧਰ)

ਛੋਟੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ: ਹੋਟਲ,
ਏਜੰਸੀ, ਗਾਈਡ, ਟੈਕਸੀ
ਆਦਿ

- ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ - ਵੱਡੀਆਂ
ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ -
Training ਤੇ skilled
staff ਦੀ ਘਾਟ - Online
presence/Marketing
ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ - Service
quality instability

Travel Agencies,
Hotels, Restaurants,
Local Enterprises

. ———-000000—————